EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

HE 53/2025 VP

Muistio 18.6.2025

Lakivaliokunnan kuulemisessa 17.6.2025 nousi esiin ongelmana varmuusosastolle sijoitettujen vankien vapautumispolku, asteittainen vapautuminen. Näiden vankien asteittainen vapauttaminen on erityisen hankalaa, vaikka juuri tämän vankiryhmän sitouttamisella rikoksettomaan elämäntapaan saavutettaisiin todennäköisesti merkittäviä kontrollikustannusten säästöjä.

Selvää on, ettei vankia voida sijoittaa suoraan varmuusosastolta avolaitokseen, kun otetaan huomioon avolaitokseen sijoittamisen kriteerit. Avolaitossijoituksen todennäköisyys on alhainen myös silloin, kun varmuusosastolla ollut vanki on varmuusosastosijoituksen jälkeen suorittanut rangaistustaan suljetussa vankilassa.

Yksi varteenotettava mahdollisuus muodostaa myös varmuusosastoille sijoitettujen vankien asteittainen vapautumispolku olisi tehostetun valvonnan osastojen käyttö. Näitä osastoja on Rikosseuraamuslaitoksen päätöksellä perustettu kolmeen vankilaan. Lainsäädännöllinen peruste on vankeuslain 5 luvun 1 §:n 1 momentissa. Vankilassa voi olla valvonnan asteeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja. Tehostetun valvonnan osastoista olisi syytä säätää lain tasolla ja määritellä osastoille sijoittamisen kriteerit ja osastojen toiminta nykyistä selkeämmin laintasoisesti. Tehostetun valvonnan osastot voisivat toimia tehokkaasti osana asteittaista vapauttamista, jos näillä osastoilla olisi tehostetusti tarjolla vapautumista tukevia, yhteiskuntaan integroitumista edistäviä toimia. Nykyisin sellaisia ei tehostetun valvonnan osastoilla tosiasiassa ole. Tämä on tullut selväksi tehdessämme lakivaliokunnalle 17.6. 2025 antamassani kirjallisessa lausunnossa viitattua selvitystä TEVA-osastojen toiminnasta.

Olisi myös pohdittava sitä, pitäisikö Suomessa olla valvonnaltaan eritasoisia avolaitoksia. Jossain avolaitoksessa voisi olla enemmän valvontaa. Kyseessä olisi avolaitos, joka valvonnaltaan sijoittuisi nykyisten suljettujen laitosten ja avolaitosten välimaastoon. Tätä vaihtoehtoa ei ole ilmeisesti koskaan pohdittu. Avolaitossijoitus edistää tutkitusti siviilielämään palaamista. Mielestäni

mahdollisuus lisätä varmuusosastoille sijoitettuina olleiden vankien mahdollisuuksia olla rangaistusajan lopulla sijoitettuna avolaitokseen, vaikkakin valvottuna, olisi syytä selvittää. Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen yhteydessä asian voisi jotenkin noteerata.

Matti Tolvanen

OTT, rikos- ja prosessioikeuden professori (emeritus)

Itä-Suomen yliopisto